سینا سالاری خرم

رتبه: برگزیده سوم بخش جوان

تحصیلات: دکتری

عنوان اثر: تبیین عالِم به‌مثابه یک کل؛ پژوهشی درباب عنایت الهی در مابعدالطبیعهٔ ابن‌سینا

قالب اثر: رساله دکتری

گروه علمی: فلسفه، منطق و کلام

درباره پژوهشگر

سینا سالاری خرم در سال ۱۳۶۸ در مشهد متولد شد. تحصیلات دبیرستان خود را در رشتهٔ ریاضی-فیزیک به پایان رساند. اما به جهت علاقهٔ وافر به علوم انسانی در سال ۱۳۸۸ تغییر رشته داد و در رشتهٔ فلسفه و حکمت اسلامی دانشگاه فردوسی مشهد پذیرفته شد. وی مقاطع ارشناسی ارشد و دکتری را در رشتهٔ فلسفه در دانشگاه تربیت مدرس پی گرفت. پژوهش‌ها، پایان‌نامه و رسالهٔ مقاطع ارشد و دکتری نامبرده بر فلسفهٔ اسلامی متقدم خصوصاً فارابی و ابن سینا متمرکز است. وی در این سالیان دو مسألهٔ عمده را در فلسفهٔ اسلامی متقدم دنبال کرده است: موضوع مابعدالطبیعه (موجود) و به تبع آن نسبت مابعدالطبیعه با سایر علوم اعم از طبیعی، ریاضی و سیاسی.

Tarbiat Modares University

Explaining the World as a Whole

An Investigation into Divine Providence in Ibn Sina's Metaphysics

Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of Doctor of Philosophy (Ph.D.) in Philosophy

Department of Philosophy
Faculty of Humanities
Tarbiat Modares University

By:
Sina Salari Khoram

Supervisor:
Mohammad Saeedimehr

December 2023

چکیده پژوهش

در این رساله به آموزهٔ عنایت الهی ابن‌سینا در چارچوب برنامهٔ مابعدالطبیعی او در الهیات شفاء پرداخته شده است. در فصل نخست، در تقابل با قرائت مرسوم از عنایت نزد ابن‌سینا، استدلال شده است که عنایت در فصل ششم از مقالهٔ نهم الهیات نه یک مفهوم کلامی بلکه اصطلاحی سیاسی برای تبیین نظم و یکنواختی طبیعت است. این فهم از عنایت در في العناية اسکندر افرودیسی دنبال شده است و نشان داده شده که عنایت الهی در ابن‌سینا کاملاً در سنت ارسطویی قرار دارد. عنایت الهی برای ابن‌سینا، همچنان‌که برای اسکندر، پاسخی است به یک آپوریا: از سویی نظم و یکنواختی رخداد امور در تحت‌القمر که مستلزم مبدئی سرمدی (عقل) است و از سوی دیگر مبادی سرمدی (عقول) از امور مادون خود (امور مادی) که استقلال غایت‌شناختی دارند. ازاین‌روی، مسأله این خواهد بود که چگونه مبادی سرمدی درعین اینکه فعلیت خود را تنها از برای خود دارا هستند، نظم و یکنواختی رخداد امور در تحت‌القمر را تضمین می‌کنند. پاسخ اسکندر و ابن‌سینا به این آپوریا طرح نظریهٔ علیتی را به‌دنبال خواهد داشت که تبیین غایی را در مرکزیت قرار می‌دهد. طرح این نظریهٔ علی در مقالهٔ ششم از الهیات به اوج خود می‌رسد. ازاین‌روی، در فصل دوم به تفصیل تبیین علی نزد ابن‌سینا را با نظر به تقدم علت غایی به بحث گذاشته شده است. در این فصل نشان داده شده، تبیین غایی مستلزم فرض یک قصدکننده یا همان نفس است، که ابن‌سینا نیز بدان تصریح می‌کند. در فصل سوم نشان داده شده که ابن‌سینا چگونه با طرح مبادی سه گانهٔ عالم-یعنی عقل، نفس و ماده- مابعدالطبیعه و الهیات نفس‌شناسانهٔ خود را به‌گونه‌ای سامان می‌دهد تا آپوریای گفته شده را حل کند.